

TURKU
Koskennurmi
Asemakaava-alueen arkeologinen inventointi
20.3.-24.3.2020

Sanni Salomaa & Arttu Tokoi
Muuritutkimus Oy

1.4.2020

TIIVISTELMÄ

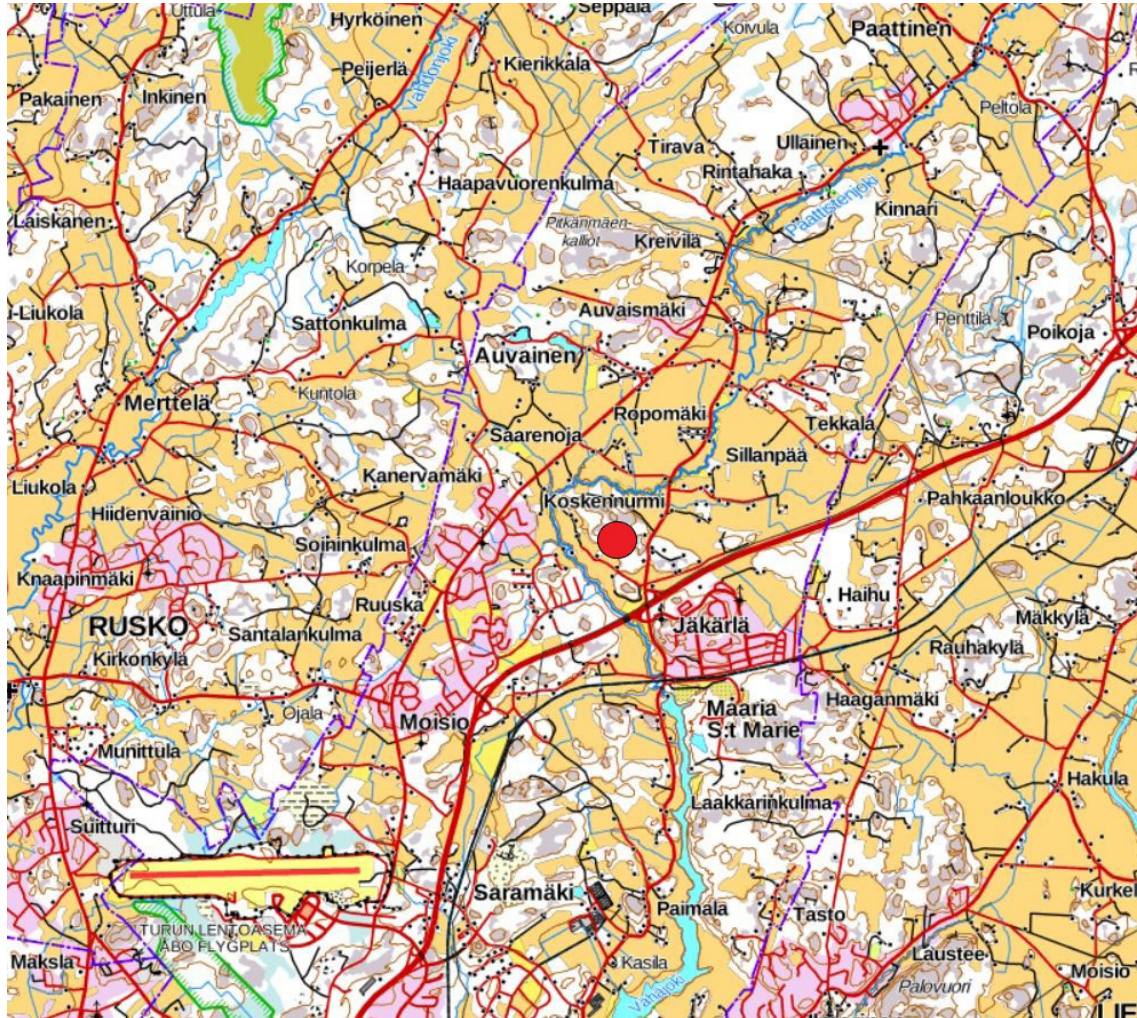
Turun Koskennurmen suunnitteilla olevalle pientalokaava-alueelle sijoittui kolme muinaisjäännösrekisteristä poistettua kivistä löytöpaikkaa. Alue katsottiin muutenkin otolliseksi kivistä asutukselle, joten Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo edellytti arkeologista inventointia paikalla.

Muuritutkimus Oy suoritti yleisinventoinnin kaava-alueella 20.–24.3.2020. Inventointi keskitettiin kohtiin, joihin on suunnitteilla asuinrakennuksia ja teitä. Tutkimuksia kohdennettiin kivistä asutukselle sopiville paikoille laserkeilausaineistoista tehtyjen korkeus- ja rinnehallinnosten avulla keskittyen erityisesti pellon reunoihin ja metsän rinteisiin. Inventoinnissa ei havaittu merkkejä muinaisjäännöksistä. Yhdestä koepistosta Keskitalon tontilta havaittiin muutamia paloja palanutta savea ja mahdollinen iskos, mutta löydöt tehtiin täysin sekoittuneesta puutarhamaasta.

ARKISTO JA REKISTERITIEDOT

Kohde	Turku, Koskennurmen asemakaava-alue
Muinaisjäännös	Rantasalo, 1000006195 (poistettu muinaisäännös) Kumpula, 1000006196 (poistettu muinaisäännös) Keskitalo, 1000006197 (poistettu muinaisäännös)
Tutkimuksen laatu	Arkeologinen inventointi
Ajoitus	Kivikausi
Sijainti	ETRS -TM35FIN-tasokoordinaatit (Alueen keskipiste): N=6801000 E=249715 Korkeus noin 35 m mpy (N2000)
Vastuullinen johtaja	FT Kari Uotila
Kenttäarkeologit	Sanni Salomaa, Arttu Tokoi
Tutkimuslaitos	Muuritutkimus Oy
Projekti koodi	MuTu120009
Kenttätöaika	20.3.–24.3.2020
Tutkimuksen tilaaja	Turun kaupunki
Valokuvat	Muuritutkimuksen arkisto, MuTu120009Dg:1–14
Alkuperäinen raportti	Museovirasto
Raportin kopiot	Tilaaja, Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo
Aikaisemmat löydöt	KM6124:17. Oikokirves Diar. 7.9.1912 KM8049:1-2. Kivitaltta ja reikäkiven kappale. Diar. 25.7.1922. KM10352. Poikkikirves. Diar. 26.6.1936. KM15299:1-3. Saviastianpaloja ja iskoksia. Diar. 21.11.1961
Aikaisemmat tutkimukset	Lehtosalo V. 1961. <i>Kertomus Maarian pitäjän alueella kesällä 1961 suoritetusta kiinteitten muinaisjäännösten inventoinnista.</i> Brusila H. Tarkastukset 26.10.2006 ja 30.11.2006 Lehtonen K. Tarkastus 12.4.2012

SIJAINTIKARTTA

Tutkimusalueen sijainti (punaisella ympyrällä).

Pohjakartta: Maanmittauslaitos maastokartta (<https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/>)

SISÄLLYSLUETTELO

Tiivistelmä

Arkisto- ja rekisteritiedot

Sijaintikartta

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Aiemmat tutkimukset alueella	3
3. Vesistöhistoria ja maankäyttö	3
4. Tutkimusalue ja menetelmät	4
5. Havainnot	5
6. Yhteenveto	5

Lähteet

Liitteet:	1. Kartat
	2. Valokuvaluettelo
	3. Kuvataulut

1. JOHDANTO

Turun Koskennurmen alueelle valmistellaan pientalokaavaehdotusta. Kaavoitettavalta alueelta tunnetaan kolme kivikautista löytöpaikkaa (Kumpula 1000006196, Keskitalo 1000006197, Rantasalo 1000006195), jotka on kuitenkin myöhempien inventointien tuloksena poistettu muinaisjäännösrekisteristä. Seutu on muutenkin otollista kivikautiselle asutukselle, ja siksi Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo edellytti lausunnossaan (10.2.2020, Dnro 15216-2018) kaava-alueen arkeologista inventointia. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, onko alueella säilynyt muinaisjäännöksiä ja tarvittaessa selvittää niiden laajuutta. Kenttätyöt tehtiin Muuritutkimus Oy:n toimesta 20.–24.3.2020.

Inventoitava alue sijaitsee Koskennurmen kaupunginosassa noin 11 kilometriä Turun keskustasta pohjoiskoilliseen. Korkeudeltaan alue asettuu välille 34–67 m mpy. Rannankorkeuksien perusteella todennäköisin asutusvaihe ajoittuisi Jäkärän ja tyypillisen kampakeramiikan aikaan, ja paikalla onkin neoliittisen kivikauden alkupuolella ollut saari (Kartta 1).

Inventoinnissa keskityttiin kivikautiselle asutukselle edullisimpiin paikkoihin, mutta huomioon otettiin myös mahdollisuus myöhempiaikaisten muinaisjäännösten esiintymisestä alueella. Jälkiä muinaisjäännöksistä ei kuitenkaan inventoinnissa löydetty. Tutkimusten vastuullisena johtajana toimi FT Kari Uotila ja kenttäarkeologeina FM Sanni Salomaa ja FM Arttu Tokoi.

Kaarinassa 1.4.2020

Sanni Salomaa

Arttu Tokoi

2. AIEMMAT TUTKIMUKSET ALUEELLA

Kattavin tutkimus alueelta on ollut Veikko Lehtosalon inventointi vuonna 1961. Tämän perusteella alueelle muodostettiin kolme muinaisjäännöstä, jotka sittemmin on poistettu rekisteristä (ks. Kartta 1). Pohjoisin näistä (Rantasalo 1000006195) sijaitsi Rantasalon talon viereisellä pellolla, josta on vuonna 1935 löydetty kivikirves (KM10352) ja mahdollisia liesiä. Lehtosalon inventoinnissa 1961 paikalta ei kuitenkaan löydetty merkkejä muinaisjäännöksestä, tosin havainto-olosuhteet eivät olleet suotuisat. Löytöpaikka sijaitsee noin korkeudella 38 m mpy.

Tästä vajaa kolmesataa metriä kaakkoon Kumpulan talon itäpuolelta on löydetty liesi (Kumpula 1000006196). Paikka sijaitsee noin korkeudella 37–38 m mpy. Lehtosalo (1961) ei tehnyt paikalta löytöjä, mutta huomioi, että jotkin aiemmat alueelta tehdyt kivikauden löydöt ovat ehkä peräisin lähialueelta (KM6124:17).

Keskitalon tontilta inventoitavan alueen eteläosissa asuinpaikan merkkejä on tavattu hieman enemmän (Keskitalo 1000006197). Paikka on pellon viereisellä tasanteella kalliorinteen suojassa. Korkeudeltaan se on noin 37–38 m mpy, ja kivikaudella se on sijainnut niemen kärjessä. Asuinrakennuksen kohdalla on sijainnut liesi ja pihapiiristä ja eteläpuoliselta pellolta on tavattu joitain kiviesineitä, iskoksia ja saviastianpaloja (KM8049:1–2 ja KM15299:1–3). Pihapiiristä on myös toinen lieden paikka.

Kaikki kolme kohdetta on tarkastettu Heljä Brusilan toimesta vuonna 2006, eikä näiltä tällöin tavattu jälkiä muinaisjäännöksistä. Havaintoja asuinpaikasta ei saatu myöskään Kaisa Lehtosen vuonna 2012 tekemässä tarkastuksessa Keskitalon tontille. Koska havaintoja kivikautisesta asutuksesta ei ole myöhemmissä inventoinneissa löydetty, kohteiden rauhoitus on poistettu.

Alueesta n. 1 km säteellä kaakkoon on kolme kivikautista asuinpaikkakohdetta, Kunnantalon tontti (1000000389), Mäntylä (853010042) ja Mäntylä 2 (1000000396). Lisäksi samassa suunnassa sijaitsee historiallinen Koskennurmen kylätontti (1000025830).

3. VESISTÖHISTORIA JA MAANKÄYTTÖ

Kaava-alueen korkeimmat yli 60 metriin merenpinnasta yltävät kohdat nousivat merestä noin 5600 eaa. (Vuorela *et al.* 2009 korkeusmallin mukaan). Asutukselle sopivaksi paikka tuli varsinaisesti vasta myöhemmin, kun saari oli kasvanut suuremmaksi. Aiemmin alueelta tehdyt kivikauden löydöt viittaavat asutuskäytön alkaneen viimeistään Jäkärän ryhmän aikana, sillä kaikki kolme löytöpaikkaa sijaitsevat noin korkeudella 38 m mpy (Kartta 1). Kyseinen rannankorkeus ajoittuu Jäkärän keramiikan loppuvaiheeseen, ja on esimerkiksi läheisellä Jäkärän asuinpaikalla alin korkeus, jolta aikakauden löytöjä on tehty (Edgren 1966: 143; rannankorkeuden ajoituksesta ks. Vuorela *et al.* 2009; Haggren *et al.* 2015). Tällöin inventoitava alue on sijainnut sisäsaaristossa lähellä mannerta.

Tyypillisen kampakeramiikan aikana ovat saarta ympäröivät lahdet alkaneet kasvaa umpeen ja aikakauden lopussa alue on ollut jo joen varrella tai kapean merenlahden päässä (Kartta 1). Yhteys merialueille oli siis aikakauden loppuun mennessä jo pitkälti katkenut, eikä paikka enää ollut kivikautiselle ranta-asutukselle niin otollinen. Lähimpänä merta olleesta Keskitalon löytöpaikasta on joitain paloja tyypillistä kampakeramiikkaa (Lehtosalo 1961).

Historiallisen ajan kartoissa alueella ei näy merkittävää maankäyttöä ennen viime vuosisataa. Paikalla on 1786 isojakokartassa pääosin niittyjä ja metsää (Kuva 1). Alueen eteläosassa on ollut jo tällöin Koskennurmen kylän peltoja, ja niityille vievä tie on kulkenut melko lailla samassa kohtaa, kuin nykyinen Keskitalon tontille kulkeva tie. Mainittakoon myös inventointialueen pohjoisosassa niityn reunalle merkitty jonkinlainen rakennus, jonka paikkeilla edelleen on pellon reunalla ulkonema. Tilanne on pitkälti sama edelleen vuoden 1851 pitäjänkartassa (KA, MHA, pitäjänkartasto, Maaria 1044 07, 1845). Myöskään rautakauden löytöjä ei alueelta ole.

4. TUTKIMUSALUE JA MENETELMÄT

Aluetta dokumentoitiin lisäksi valokuvin Canon IOS6D-järjestelmäkameralla ja ilmakuvin Phantom DJI -dronella. Valokuvat on arkistoitu Muuritutkimus Oy:n arkistoon (MuTu120009Dg:1–12) ja osa on liitetty raporttiin kuvatauluna. Kartat piirrettiin Maanmittauslaitoksen kartta- ja laserkeilausaineistojen pohjalta Autocad -ohjelmistolla, jota hyödynnettiin myös korkeusmallin sekä sopivien asuinpaikkojen hakuun käytettyjen rinnemallinnosten tekemisessä. Yhdestä koepistosta sekoittuneesta maasta tehdyt löydöt valokuvattiin, punnittiin ja poistettiin (MuTu120009Dg 14).

5. HAVAINNOT

Tutkimusalueen pohjoisosassa maasto oli varsin alavaa ja rinteet viettivät etupäässä länteen. Alueelta ei siksi löytynyt kivikautiselle asutukselle otollisia paikkoja. Lupaavin kohta näytti olevan Rantasalon löytöpaikan paikkeilla, missä maastonmuodot ovat hieman jyrkempiä (Kartta 1). Paikalta ei kuitenkaan tavattu löytöjä. Inventoinnissa tarkastettiin myös pohjoisella peltolohkolla erottuva pieni niemeke, jonka paikkeille on isojakokarttaan (Kuva 1) merkitty mahdollisesti lato tms. rakennus, mutta jälkiä tästä ei tavattu.

Tästä kaakkoon Kumpulan löytöpaikan pohjoispuolella sijaitsevalle etelään viettävälle metsäiselle rinteelle tehtiin koepistoja 15-20 m välein (Kartta 2). Löytöjä täältä ei saatu. Maaperän havaittiin olevan rinteellä joko hiekkaa tai hiekansekaista savea, kun taas alempana missä rinne muuttui tasaiseksi maaksi, maaperä oli puhtaampaa savea. Sama havainto näytti pätevän koko inventointialueella. Vaikka maaperä ei liittynyt suoraan mihinkään korkeuteen, voidaan sanoa, että 38 korkeuskäyrän alapuolella maa oli lähinnä tasaisehkoa savimaata, eikä siten kovin edullista ranta-asutukselle. Savipeltojen keskellä sijaitsevan Kumpulan löytöpaikkaan liittyvän kumpareen ympäristössä tehtiin pintapöimintää, mutta löytöjä ei tehty (Kartta 2).

Kaava-alueen itäosassa maasto oli hyvin tasaista, eikä siksi edullista kivikautiselle asutukselle. Inventoinnissa tarkastettiin joka tapauksessa metsän eteläreuna, mistä ei kuitenkaan löydetty jälkiä esihistoriallisesta ihmistoiminnasta (Kartta 2). Tätä selvästi potentiaalisempi oli Keskitalon löytöpaikka ja metsänreuna tästä itään, ja alueelle tehtiin runsaasti koepistoja (Kartta 2). Myös täällä maaperä oli rinteillä hiekkaista, ja paikoin tavattiin asutukselle sopivia rantapenkereitä. Löytöjä ei kuitenkaan alueelta juurikaan tullut. Ainoat löydöt tehtiin Keskitalon pihamaan reunalta yhdestä koepistosta kuusi palaa palanutta savea (paino 13 g) ja mahdollinen iskos (paino 3 g) (Liite 4: MuTu120009Dg_14). Mukana oli tosin myös kaksi tiilenpalasta (paino 2 g) ja maa oli muutenkin sekoittunutta puutarhamaata. Myös muut koepistot Keskitalon pihapiirin ympäristössä kertoivat talon käyttöaikana sekoittuneista maakerroksista. Vaikka aiemmissa tutkimuksissa on saatu viitteitä asuinpaikasta, vaikutti siltä, ettei kivikautinen asuinpaikka ole säilynyt paikalla eheänä.

6. YHTEENVETO

Inventoinnissa etsittiin Koskennurmen pientalokaava-alueelle mahdollisesti osuvia muinaisjäännöksiä, keskittyen erityisesti kivikauteen. Kohteita etsittiin erityisesti metsä-alueilta, sillä pelloilla sijainneet asuinpaikat olisivat oletettavasti tuhoutuneet, ja tasaiset savipellot lienevät lähtökohtaisesti olleet ranta-asutuksen sopimattomampia. Vaikka alueelta todettiin useita kivikauden asutukselle otollisia paikkoja, inventoinnissa ei löydetty jälkiä muinaisjäännöksistä.

LÄHTEET

KARTAT

Käytetyt lyhenteet:

KA = Kansallisarkisto

MHA = Maanmittaushallituksen arkisto

Charta öfver Koskennurmi By, Åbo Län, uti Masku Härad, Pöittis Socken och Paatis Kapel; Författad til strörskifte år 1786 af Johan Tillberg. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen arkisto: A58:18/1–3.

Maarian pitäjän kartta, Maskun kihlakuntaa, Turun ja Porin lääniä v. 1845. Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen arkisto, Pitäjänkartasto, Maaria 1044 10.

KIRJALLISUUS

Haggrén G., Halinen P., Lavento M. Raninen S. & Wessman A. 2015. *Muinaisuutemme jäljet. Suomen esi- ja varhaishistoria kiviaudelta keskiajalle*. Helsinki: Gaudeamus

Edgren T. 1966. *Jäkärle-gruppen. En västfinsk kulturgrupp under yngre stenålder*. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.

Vuorela A., Penttinen T. & Lahdenperä A-M. 2009. *Review of Bothnian Sea Shore-Level Displacement Data and Use of a GIS Tool to Estimate Isostatic Uplift* (Working report 2009-17). Posiva Oy.

Ilmasuunta etelään,
lounaaseen tai kaakkoon,
rinteen jyrkkyys 15-30 astetta

Rekisteristä poistettu
löytöpaikka

34-38 m mpy

38-42 m mpy

42-50 m mpy

yli 50 m mpy

6721786,
243100

6721286,
243100

6721786,
243500

Rantasalo

Kumpula

Keskitalo

0 200 m

Turku
Koskennurmi
Salomaa & Tokoi 2020

Muuritutkimus Oy / MuTu120009

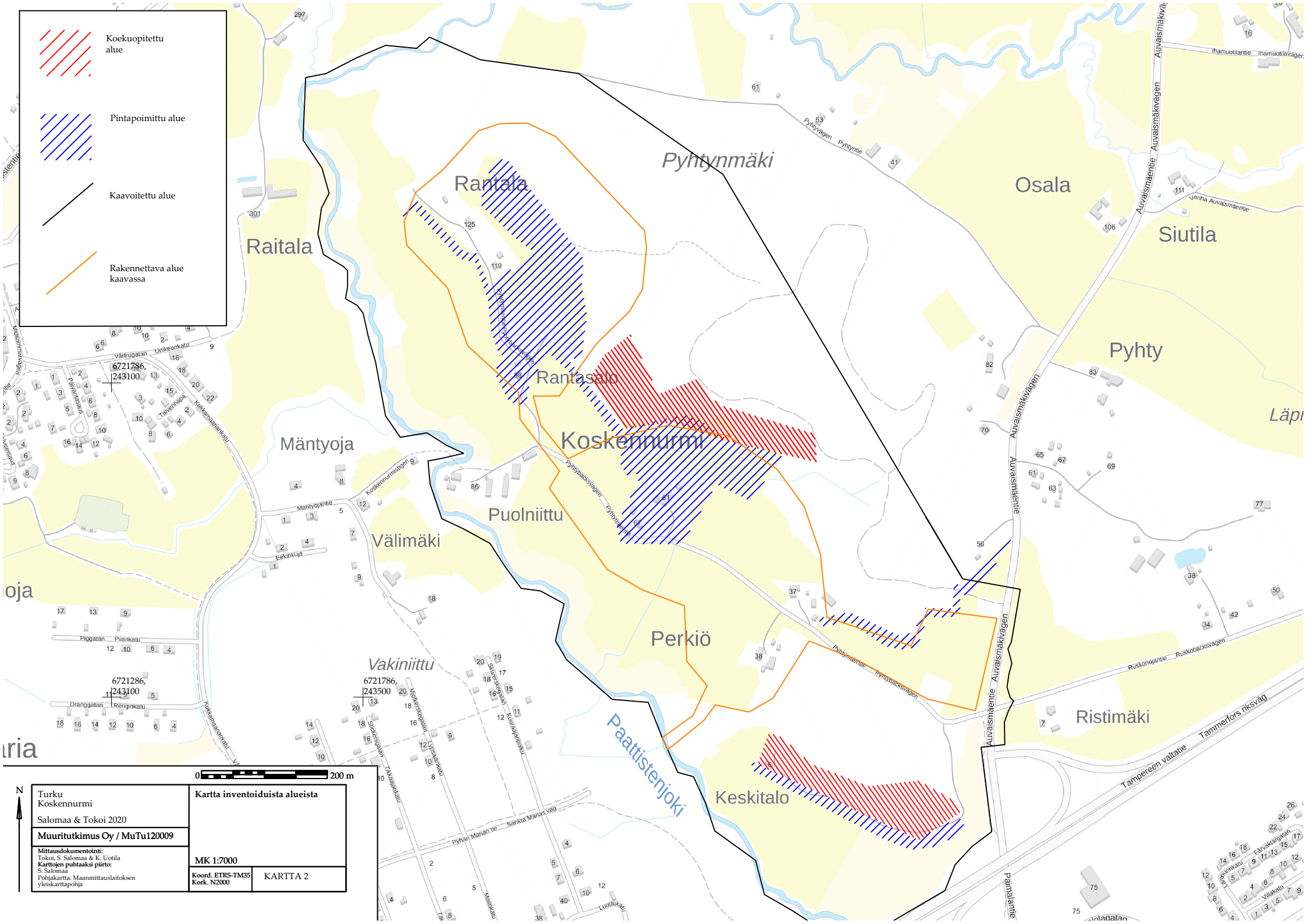
Mittausdokumentointi:
Tokoi, S. Salomaa & K. Uotila
Karttojen puhtaaksi piirto:
S. Salomaa
Pohjakartta: Maanmittauslaitoksen
laserkeilausaineistot

Karttatyyppi
Korkeusmallinnos
Potentiaaliset alueet kivikautiselle
asuinpaikalla ja aikaisemmat
löytöpaikat

MK 1:7000

Koord. ETRS-TM35
Kork. N2000

KARTTA 1

TURKU

Koskennurmi 2020

VALOKUVAT (MuTu120009Dg)

Nro	Kuvatyyppi	Aihe	Suunta	Pvm	Kuvaaja
1	Ilmakuva	Ilmakuva kaava-alueen pohjoisosasta. Keskellä Rantalan talo.	Kaakosta	20.3.2020	Arttu Tokoi
2	Ilmakuva	Ilmakuva kohti Paattisetenjokea. Rantasalon kivikautinen löytöpaikka sijaitsee ilmeisesti kuvan keskellä olevalla pellolla.	Idästä	20.3.2020	Arttu Tokoi
3	Ilmakuva	Ilmakuva Paattistenjoelle päin inventointialueen pohjoisosassa. Takana keskellä näkyvän kumpareen ympäristössä on Kumpulan kivikautinen löytöpaikka.	Pohjoisesta	20.3.2020	Arttu Tokoi
4	Ilmakuva	Vasemmassa reunassa olevan kumpareen toisella puolen Kumpulan löytöpaikka. Asuintontteja on tulossa edustan pellolle.	Kaakosta	20.3.2020	Sanni Salomaa
5	Ilmakuva	Kumpulan löytöpaikka keskellä olevan tontin vastareunalla.	Kaakosta	20.3.2020	Sanni Salomaa
6	Ilmakuva	Ilmakuva Pyhtymäentien suuntaisesti. Keskitalon löytöpaikka jää kuvan reunan oikealle puolelle.	Luoteesta	20.3.2020	Sanni Salomaa
7	Valokuva	Loiva etelään viettävä rinne inventointialueen keskivaiheilla.	Lännestä	23.3.2020	Arttu Tokoi
8	Valokuva	Lähellä pellon reunaa sijainnut peltosaareke. Paikalle on raivattu kiviä. Jälkiä esim. kivijaloista ei löydetty.	Pohjoisesta	23.3.2020	Arttu Tokoi
9	Valokuva	Koekuoppa em. Loivalla etelärinteellä. Maaperä hiekkaa.	Lännestä	23.3.2020	Arttu Tokoi
10	Valokuva	Loiva etelään viettävä rinne inventointialueen keskivaiheilla. Taustalla Kumpulan löytöpaikka.	Pohjoisesta	23.3.2020	Arttu Tokoi
11	Valokuva	Keskitalon tontin laitaa. Mittakepin ja pellonreunan välistä löydettiin joitain paloja palanutta savea.	Pohjoisesta	24.3.2020	Arttu Tokoi
12	Valokuva	Keskitalon pihamaalta kohti Paattistenjokea ja Tampereen valtatieä.	Pohjoisesta	24.3.2020	Arttu Tokoi
13	Valokuva	Loiva kallioinen rinne inventoitavan alueen eteläpäässä.	Pohjoisesta	24.3.2020	Arttu Tokoi
14	Valokuva	Palaneen saven paloja ja mahdollinen iskos. Poistetut löydöt.		1.4.2020	Sanni Salomaa

MuTu120009Dg_1. Ilmakuva kaava-alueen pohjoisosasta. Keskellä Rantalan talo. Kaakosta. 20.3.2020. Arttu Tokoi.

MuTu120009Dg_2. Ilmakuva kohti Paattisetenjokea. Rantasalon kivikautinen löytöpaikka sijaitsee ilmeisesti kuvan keskellä olevalla pellolla. Idästä. 20.3.2020. Arttu Tokoi.

MuTu120009Dg_4. Vasemmassa reunassa olevan kumpareen toisella puolen Kumpulan löytöpaikka. Asuintontteja on tulossa edustan pellolle. Kaakosta. 20.3.2020. Sanni Salomaa.

MuTu120009Dg_5. Kumpulan löytöpaikka keskellä olevan tontin vastareunalla. Kaakosta. 20.3.2020. Sanni Salomaa.

MuTu120009Dg_6. Ilmakuva Pyhtymäentien suuntaisesti. Keskitalon löytöpaikka jää kuvan reunan oikealle puolelle. Luoteesta. 20.3.2020. Sanni Salomaa.

MuTu120009Dg_7. Loiva etelään viettävä rinne inventointialueen keskivaiheilla. Lännestä. 23.3.2020. Arttu Tokoi.

MuTu120009Dg_8. Lähellä pellon reunaa sijainnut peltosaareke. Paikalle on raivattu kiviä. Jälkiä esim. kivijaloista ei löydetty. Pohjoisesta. 23.3.2020. Arttu Tokoi.

MuTu120009Dg_9. Koekuoppa em. Loivalla etelärinteellä. Maaperä hiekkaa. Lännestä. 23.3.2020. Arttu Tokoi.

MuTu120009Dg_10. Loiva etelään viettävä rinne inventointialueen keskivaiheilla. Taustalla Kumpulan löytöpaikka. Pohjoisesta. 23.3.2020. Arttu Tokoi.

MuTu120009Dg_11. Keskitalon tontin laitaa. Mittakepin ja pellonreunan välistä löydettiin joitain paloja palanutta savea. Pohjoisesta. 24.3.2020. Arttu Tokoi.

MuTu120009Dg_12. Keskitalon pihamaalta kohti Paattistenjokea ja Tampereen valtatieä. Pohjoisesta, 24.3.2020. Arttu Tokoi.

MuTu120009Dg_13. Loiva kalliainen rinne inventoitavan alueen eteläpäässä. Pohjoisesta, 24.3.2020. Arttu Tokoi.

MuTu120009Dg_14. Palaneen saven paloja ja mahdollinen iskos. Poistetut löydöt. 1.4.2020. Sanni Salomaa.